

БИЛТЕН

**број 12
26.12.2017.**

Тираж:300 примерака

САДРЖАЈ

Конкурисање и поступак одобравања ИПАРД инвестиције, мр Младен Павловић.....	3
Дивљи сирак као најчешћи пратилац усева, мр Елеонора Онћ Јовановић.....	5
Плодосмена као неопходни услов успешне пољопривредне производње, Златко Вамповац, дипл.инж.....	7
АГРОПОНУДЕ.....	10
СТИПС.....	11

КОНКУРИСАЊЕ И ПОСТУПАК ОДОБРАВАЊА ИПАРД ИНВЕСТИЦИЈЕ

Почетак коришћења ИПАРД средстава у Републици Србији биће значајан за пољопривредну производњу у Србији из најмање два разлога. Прво, ЕУ фондови намењени пољопривреди повећаће се за неколико десетина процената, а средства намењена руралном развоју и до неколико пута. Тиме се средства намењена инвестиционој подршци значајно увећавају и подстиче се развој пољопривреде и њена припрема за озбиљну утакмицу на јединственом тржишту ЕУ. Друго, то ће бити тренутак којим Србија трасира пут ка Заједничкој пољопривредној политици ЕУ и отвара врата много значајнијим средствима (и до милијарде евра). Управо због тога неопходно је припремити све предуслове за интензивно коришћење ИПАРД фонда, укључујући и повећање доступности новца пољопривредном сектору кроз подршку кредитним активностима, успостављање гаранцијског фонда за пољопривреду, итд.

Међутим, не треба заборавити да су ИПАРД средства намењена пре свега успостављању институционалних структура и њиховом својеврсном тренингу за коришћење много значајнијих средстава ЕУ из фондова Заједничке пољопривредне политике ЕУ (ЗПП), али и увођењу много строжих правила којих морају да се придржавају потенцијални корисници средстава. Због тога је најзначајнији циљ свих земаља кандидата да повећају потрошњу ИПАРД средстава на максимум како би се квалификовали за већа средства из фондова ЗПП после уласка у пуноправно чланство ЕУ. Такође, мера успеха коришћења ИПАРД фондова биће одређена мером успеха у успостављању ефикасних и организованих институција које ће обављати имплементацију ИПАРД-а, па је због тога неопходно посветити већу пажњу изградњи и јачању институција.

Највеће вредности које ИПАРД доноси у националне системе подршке пољопривреди су предвидљивост и транспарентност исплате средстава. Како подршка пољопривредној производњи сваке земље зависи од процента раста БДП-а и општег напретка националне економије, тако се и пољопривредни буџет модификује у складу са тренутним околностима.

За разлику од националних средстава које се најчешће одређују годишње и где је највећи проблем конзистентност подршке, у случају ИПАРД средстава, буџет се одређује **седмогодишње**, у року буџетског периода ЕУ. То значи да се износ средстава и форма подршке готово никако или врло мало мењају, што омогућава корисницима дугогодишње планирање. Када се на то дода и висина инвестиционе подршке, која може да буде знатна по појединим мерама, извесност и предвидивост је више него неопходна.

Прво, неопходно је обезбедити пун износ новца потребног за реализацију инвестиције. То значи да крајњи корисник мора на банковном рачуну да има средства потребна за реализацију читаве инвестиције. Када је спреман за инвестицију, он конкурише на објављени конкурс ИПАРД агенције. У овој фази он је дужан да достави сву потребну документацију која се од њега тражи како би уопште ушао у процес одобравања пројекта. То су, најчешће, разни докази о праву својине или закупа над земљом, докази идентитета, упис у Регистар пољопривредних газдинстава и слично, углавном идентично као и за националне мере. Међутим, осим ове опште документације, потенцијални корисник је обавезан да достави и специфичну документацију, као што је бизнис план, који, у случају изградње и реконструкције објекта, мора

да садржи и прецизан списак радова, тј. главни и идејни пројекат, доказ о поштовању минимума националних стандарда који се односе на здравствену заштиту животиња, здравље људи, здравље биљака, безбедност на раду, све у зависности од врсте инвестиције.

Тек после достављања свих потребних докумената, потенцијални корисник улази у процес одобравања пројекта. Веома важно је напоменути да инвестиција не сме бити започета пре него што је пројекат одобрен. Пошто се пројекат одобри, корисник може започети инвестицију, али не сме одступати од свог пројекта који је приложио приликом конкурисања. Свака, па и најмања промена, биће предмет одобравања ИПАРД агенције, у супротном потенцијални корисник може бити одбијен. После одобрења пројекта, корисник ИПАРД средстава ступа у уговорни однос са ИПАРД агенцијом, где се јасно одређују права и обавезе обе стране, укључујући и право на жалбу корисника у случајевима када сматра да су му угрожена права. Са друге стране, корисник је дужан да се придржава одобреног пројекта и у току периода трајања инвестиције прихвата контроле које му шаље ИПАРД агенција како би били проверени наводи пројекта, радови или поштовање трајања инвестиције од пет година. Веома значајно је и да свака инвестиција има минимални рок трајања, а то је пет година. То значи да је корисник дужан да, у том временском периоду, одржи инвестицију (не сме да отуђи објекат, да му промени намену, нити да отуђи машине), а са друге стране мора да достигне стандарде ЕУ, у зависности од врсте инвестиције. **У супротном, корисник је дужан да врати сва средства.**

Пошто је пројекат одобрен, корисник почиње са инвестиционим активностима, према одобреном пројекту. У зависности од организације ИПАРД агенције, он може, у одређеном року или само у току трајања конкурса (овај конкурс различит је од конкурса за одобравање пројекта), да обави рефундацију утрошених средстава у износу од 50 одсто вредности инвестиције (или у појединим случајевима, и 55, 60 одсто, итд.). Он, том приликом, подноси све рачуне, доказе о уплати средстава, и друго, чиме доказује обављену трансакцију. Најчешће ће рефундација средстава бити обављена једном, за сва инвестирана средства, али се код захтевнијих инвестиција може десити фазно инвестирање, па самим тим и повраћај средстава може бити у више фаза. У случају куповине машина постоји ограничење које се односи на земљу порекла. То могу бити само машине које су пореклом из ЕУ или земаља у посебном статусу ЕУ (земље кандидати, потенцијални кандидати, земље ЕЕА и земље у оквиру Европске политике суседства).

Прихватљиве земље порекла за жељена средства су : Аустрија, Белгија, Бугарска, Чешка Република, Хрватска, Кипар, Данска, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Грчка, Мађарска, Ирска, Италија, Летонија, Литванија, Луксембург, Малта, Холандија, Пољска, Португалија, Румунија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Велика Британија, Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Србија, Турска, бивша Југословенска Република Македонија, Исланд, Лихтенштајн, Норвешка, Алжир, Јерменија, Азербејџан, Белорусија, Египат, Грузија, Израел, Јордан, Либан, Либија, Молдавија, Мароко, Сирија, Тунис, Украјина и Палестина.

Контрола корисника је вишеструка. Она/он ће прво бити проверен у фази одобравања корисника да ли је започео инвестицију/купио опрему за коју конкурише. То је такозвана **„нулта контрола“**. У случају да је већ започео инвестицију, његов захтев за остваривање права над ИПАРД средствима биће одбијен.

Друга контрола се одвија пре исплате средстава, а циљ је да се утврди да ли је инвестиција обављена у складу са предложеним пројектом. Уколико то није случај, захтев за повраћај средстава биће одбијен.

Последња контрола обавља се после реализоване инвестиције и после исплаћених средстава кориснику. То је **ex-post контрола**, која има за циљ утврђивање да ли је инвестиција одржана и да ли су достигнути стандарди ЕУ на крају инвестиције. Контроле могу бити и ванредне у зависности од околности (превара, нерегуларност, итд.). Корисник је дужан да чува сву документацију од тренутка склапања уговора до тренутка истека пет година од реализоване инвестиције.

мр Младен Павловић

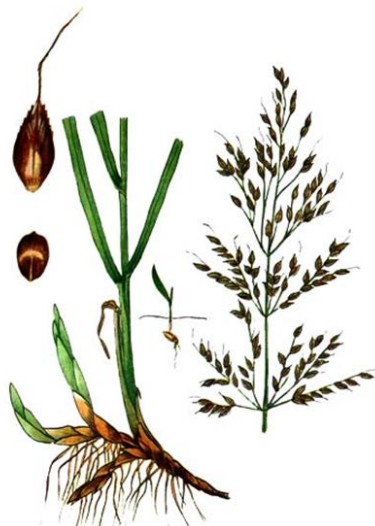
ДИВЉИ СИРАК (*Sorghum halepense*(L.) Pers.)

КАО НАЈЧЕШЋИ ПРАТИЛАЦ УСЕВА

ПОРЕКЛО:

Дивљи сирак је вишегодишња коровска биљка пореклом из Мале Азије, унета још у праисторијско доба, а данас потпуно одомаћена на просторима Медитерана, Кавказа, Индије, Средње и Северне Америке. Припада врстама које се развијају на стаништима која су под утицајем човека због чега је добио и назив антропогени коров.

Масовније присуство је на нашим просторима забележено 1969. године пре свега у Војводини, Мачви и Поморављу. Од 1994. године, уочава се изузетна експанзија ове коровске врсте у свим пољопривредним регионима Србије. Око 72% укупно прегледаних површина током 1994/95. године је било закоровљено овом врстом. Интензитет закоровљености и то јак се бележи у 15% усева соје, 30% шецерне репе, 45% сунцокрета, а кукуруза чак 79%. И онда је зазвонило за узбуну. Данас је распрострањен на свим подручјима гајења ратарских култура у Србији, а развила се и резистентност на сулфонилуреа хербициде.

РАЗМНОЖАВАЊЕ:

1) Семеном (полни начин) и вегетативним, односно из ризома (беспolni начин). Семе се образује у метлицама и што је још значајније сазрева неравномерно па је осипање семена из метлица дуготрајније. Једна метлица садржи око 300 до 320 семенки, а у зависности од броја метлица, једна биљка да и 8000 до 12000 семенки годишње. Клијавост семена је највећа у првој години и креће се око 26%. Семе може да мирује у земљишту и до 20 година, а најважнији еколошки фактор који условљава клијање семена је температура земљишта.

2) Вегетативно размножавање врши се помоћу ризома. Величина резница ризома, дужина и дебљина имају превасходни утицај на интензитет ожиљавања и регенерацију. Резнице дужине 5 до 6 цм, са најмање три жива пупољка имају најбоље потенцијале за ожиљавање. Оваква резница током једне вегетације продукује ризом дужине и до 2 м. Старији ризоми образују пупољке на дужини од 2,5 цм, а млади и на 5 цм. Па се тако на 1 ха у једној години може образовати и до 12 милиона пупољака. А тек онда изданци, лисна маса, метлица, па семе, ризом и тако стално у круг. Коровске биљке наносе штете гајеној биљци у Европи на нивоу од 15,7%. Неблаговремено сузбијање корова смањује принос кукуруза 10 до 20%, соје 23 до 30%, сунцокрета 13 до 30%, а код шецерне репе 24 до 26%. Уколико је дивљи сирак присутан у коровској флори кукуруза смањење приноса износи 25 до 75% у зависности од интензитета закоровљености.

СУЗБИЈАЊЕ: У борби против ове коровске врсте најбољи резултати се постижу комбинацијом агротехничких мера и примене хербицида.

Од агротехничких мера, на располагању су превентивне и директне мере.

Од превентивних, важно је

- чишћење семена гајеног биља ако се користе тријери,
- правилно неговање стајњака (излагање стајњака температурама 60 до 70 Ц у трајању 4 до 5 дана),
- правилно поступање са биљним отпацама (млевање уродице),
- уништавање дивљег сирка неселективним, тоталним хербицидима на непољопривредним површинама.

Директне агротехничке мере су пре свега обрада земљишта:

- Дубоко орање (дубље од 25 до 30 цм),
- изоравање дрљачом или сетвоспремачем и прикупљање,
- изношење и спаљивање ризома, угарење,
- плевљење

Ове мере дају добру основу за квалитетан резултат у борби са дивљим сирком.

Без сумње плодоред је основни начин борбе против сирка. Без ове важне агротехничке мере, тешко се постижу резултати у сузбијању Соргхум халепенсе.

Примена хербицида се наслања на претходне, агротехничке мере, уз обавезну дорбру пољопривредну праксу: антирезистентну стратегију примене хербицида са различитим механизмом деловања уз избацавање свих сулфониуреа хербицида.

мр Елеонора Онћ Јовановић

ПЛОДОСМЕНА КАО НЕОПХОДНИ УСЛОВ УСПЕШНЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ

Посматрањем и запажањем током времена дошло се до сазнања да се са одговарајућоми правилном сменом усева остварује већа и рационалнија пољопривредна производња. Појава биљних болести, штеточина и корова у усевима, карактеристични су за одређене културе те се са сменом усева спречава њихов развој и негативни утицај на принос. Бројни су примери да је управо гајење појединих усева у монокултури допринело ширењу појединих биогаенаса: дивљи овас, кукурузна златица, дивљи сирак, пламењача кромпира и парадајза, итд.

Свака гајена биљка позитивно одговара на промену која се остварује плодоредом тј. плодосменом. Различита обрада земљишта, интезитет и квалитет ђубрења, ниво примењене агротехнике и осталих мера резултирају побољшању услова за раст и развиће биљака.

Стрнине и монокултура

Сејане у монокултури, стрнине обезбеђују скоро идеалне услове за још интензивнији напад болести и штеточина. Јер штетне јединке (гљивице и штеточине) су одмах на извору своје хране. Проузроковачи рђе, пепелнице и фузариоза су ту, у жетвеним остацима, и чекају нове биљке да никну и да буду изнова заражене. Слично је и са штеточинама. Према истраживањима, појава житног бауљара је седам пута већа на усевима у монокултури него у плодореду. Житна стеница се јавља два пута више, лисне ваши и житне муве два до три пута су чешће у монокултури стрнина.

Идеалан предусев за стрнине су кромпир, соја, грашак, сунцокрет, шећерна репа и кукуруз ранијих група зрења. Треба знати и да у сушним годинама сунцокрет и шећерна репа у знатној мери исцрпљују влагу из земљишта што може утицати на наредну културу.

Кукуруз и монокултура

Све до појаве кукурузне златице, а претходно и кукурузног пламенца и кукурузне пипе, гајењу кукуруза у монокултури се није посвећивала значајнија пажња те су тако формиран тзв „кукурузни појасеви“ (Банат, Стиг). И наравно ту су се прво јавили, а и данас су ту присутни најопасније штеточине кукуруза. Такође и проузроковач фузаријума презимљава на жетвеним остацима Кукурузној пипи су жаришта која формира у близини парцела са кукурузом „одскачна даска“ за нови напад. Слично је и

са златицом, а пламенац презимљава у кукурузовини на њиви и такође чека свој тренутак током маја када полаже јаја на младе биљчице.

Кукурузу као предусев највише одговарају стрнине, уљана репица, сунцокрет и шећерна репа.

Сунцокрет и монокултура

Сунцокрет је једна од биљних врста која је веома осетљива на гајење у монокултури. Болести типа трулеж корена и главе, мрка и сива пегавост листа и стабла презимљавају на жетвеним остацима и у земљишту, “чекају” исту биљку.

Установљено је да споре могу у земљишту преживети и до десет година што само помера рокове сетве сунцокрета на истом месту. Паразитној цветници, воловоду такође гајење сунцокрета у монокултури изузетно прија јер од сунцокрета воловод „краде“ хранљиве материје и искоришћава их за свој раст и развиће. Селекцијом сунцокрета створени су хибриди отпорни на воловод.

Сунцокрету као предусев погодују стрнине, шећерна репа, уљана репица, а и кукуруз под условом да у заштити од коровских биљака нису примењивани триазински препарати (атразин).

Шећерна репа и монокултура

Слично претходним окопавинским усевима, и шећерна репа уколико се гаји у монокултури подложна је нападу штеточина, болести као и интензивнијем развоју вишегодишњих усколисних и широколисних коровских врста. Репина пипа је једна од економски најзначајнијих штеточина шећерне репе. Изолација, копање заштитних канала и примена инсектицида су мере којима се смањује њена присутност, а самим тим и штете, али поштовање плодореда је неизоставно. Слична прича је и са доминантном болести на репи–церкоспори. Бројни проблеми који настају њеном појавом и ширењем избегавају се сетвом шећерне репе на истој парцели након пет до шест година.

Као и код других окопавина, и шећерној репи су стрнине најбољи предусев, а такође и кромпир с тим да се претходно обави преглед земљишта на присуство нематода.

Уљана репица и монокултура

Уљана репица или биљна врста будућности јер има широку примену како у исхрани преживара, људској исхрани али још више као сировина за производњу биодизела. Наравно, и код њене производње, присуство штетних инсеката у значајној мери може угрозити усев од ницања до плодоношења. Лисне осе и бувачи током јесени, а бувачи и репичин виличњак током пролећа, као и репичин сјајник у фази цветања много су опаснији уколико се гаји у монокултури. и литература и пракса показују да је и ту потребно увести плодосмену у периоду од 4 до 6 година.

Због раније сетве идеалан предусев за уљану репицу су све стрнине.

Приликом планирања сетве усева, поред плодосмене неопходно је водити рачуна и који су хербициди примењени у предусеву. За сваки хербицид, произвођач у упутству за примену дужан је да наведе ограничења у примени, односно осетљивост појединих гајених биљака према примењеном хербициду. Такође, треба имати у виду и климатске прилике које су владале након примене хербицида, нарочито у земљишту. Сушни период може да блокира разградњу појединих хербицида и да се с јесењим падавинама активирају и оштете наредни усев.

Бројни проблеми у гајењу најважнијих ратарских али и повртарских биљака могу бити избегнути поштовањем плодосмене тј. плодореда. Такође, познавањем примењених хербицида у претходном усеву, његовог механизма деловања, климатске прилике након примене хербицида, количине и састав како минералних тако и органских ђубрива датих земљишту помажемо стварању оптималних услова за раст и развиће гајених биљака

Златко Вамповац дипл.инж.

БЕРЗА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА НА ИНТЕРНЕТУ

Министарство пољопривреде и заштите животне средине је пре две године покренуло сајт www.agroponuda.com, са циљем да се пољопривредним произвођачима пружи могућност да лакше и брже продају своје пољопривредне производе путем интернета. Агропонуда је берза пољопривредних производа и спроводи се у циљу промовисања малих пољопривредних газдинстава која функционишу као породична газдинства. Подаци о понуђачима пољопривредних производа постављају се бесплатно на портал www.agroponuda.com. На тај начин се ствара база тржишних података расположивих пољопривредних производа и ствара се подршка њиховом пласману на подручју читаве Републике Србије. Сви пољопривредни произвођачи који су заинтересовани за овакав начин продаје пољопривредних производа, могу се обратити саветодавцима Пољопривредне стучне и саветодавне службе “Падинска Скела” ради постављања података на сајт.

Потребни подаци су: Име и презиме, адреса, број пољопривредног газдинства, врста и количина производа и контакт телефон.

ОБЈАВЉЕНЕ ПОНУДЕ ОД СТРАНЕ ПССС ПАДИНСКА СКЕЛА У ПРЕТХОДНОМ ПЕРИОДУ

01.12.2017. ДО 26.12.2017. ГОДИНЕ

КАТЕГОРИЈА	БРОЈ ОБЈАВЉЕНИХ ПОНУДА	РЕАЛИЗОВАНО
ВОЋЕ	3	3
ПОВРЋЕ	4	4
ЖИВА СТОКА	10	10
КУКУРУЗ	6	6

Преглед цена (РСД) са зелене, кванташке и сточне пијаце у Београду за период
11.12.2017.- 18.12.2017. године

Поврће			Воће			Пијачна цена стоке	
Производ	Кванташ	Зелена	Производ	Кванташ	Зелена	Производ	Жива вага
	Дин/кг	Дин/кг		Дин/кг	Дин/кг		Дин/кг
Блитва	15.00	30.00	Банана	110.00	150.00	Товљеници (80-120 кг)	165.00
Боранија (шарена)	200.00	400.00	Дуња	130.00	150.00	Бикови(≥500кг, ХФ раса)	230.00
Краставац салатар	80.00	120.00	Грожђе бело	220.00	300.00	Бикови(≥500кг, СМ раса)	230.00
Кромпир бели	35.00	80.00	Грејпфрут	90.00	150.00	Сточна храна	
Купус	20.00	50.00	Крушка Виљамовка	130.00	250.00		
Лук црни	25.00	80.00	Лешник	900.00	1100.00	Луцерка сено у балама(цена/кг)	20.00
Паприка шиља	150.00	150.00	Мушмула	100.00	150.00	Кукуруз,цак 50 кг, окруње, фино сушен	22.00
Парадајз	110.00	150.00	Лимун	110.00	180.00	Пшеница (цак 50 кг)	22.00
Тиквице	120.00	200.00	Крушка	100.00	150.00	Сточни јечам (цак 50 кг)	30.00
Зелена салата	20.00	50.00	Поморанца	80.00	150.00	Сточно брашно (цак 33 кг)	20.00